

Işık Üniversitesi Kütüphanesi “Slayt Koleksiyonu”

The Slide Collection of Işık University Library

Selenay Aytaç* ve Hayati Yıldırım**

Öz

Bu çalışmada, Işık Üniversitesi slayt koleksiyonunun kataloglanması ve sınıflanması aşamasında kullanılan yöntemler hakkında bilgi verilmektedir.

Anahtar sözcükler: Görsel-işitsel kaynaklar, Slaytlar, Kataloglama, Işık Üniversitesi Kütüphanesi.

Abstract

In this paper, the methods of cataloguing and classifying the slide collection of Işık University Library are examined.

Keywords: Audiovisual materials, Slides, Cataloguing, Işık University Library.

Giriş

Feyziye Mektepleri Vakfı Işık Okullarının temeli, 14 Aralık 1885'te Selanik'te Feyz-i Sıbyan Mektebinin kurulmasıyla atılmıştır. Feyziye Mektebi, Cumhuriyetimizin kurucusu Atatürk'ün onayıyla, 1935 yılında “Işık Lisesi” adını almıştır. Işık Üniversitesi ise 1996-1997 eğitim öğretim yılında, geçmişten gelen deneyimi ile akademik hayata geçmiştir.

Işık Üniversitesi Kütüphanesi kuruluş çalışmaları, Kütüphane Müdürü Ender Altuğ'nun yönetiminde üniversitenin eğitim ve öğretime geçmesiyle başlamıştır. Kütüphane 2001-2002 akademik yılı itibarıyla, 15.000'i aşkın kitap, 300'e yakın konularında kurumsallaşmış süreli yayın ve kitap dışı kaynak ve çevrimiçi veri tabanları ile üniversite öğretim elemanlarına, öğrencilerine ve araştırmacılara bilgi hizmeti vermektedir.

* Işık Üniversitesi Uzman Kütüphaneci (selenay@isikun.edu.tr)

** Işık Üniversitesi öğrenci asistan

Işık Üniversitesi Kütüphanesi koleksiyonu, Anglo Amerikan Kataloglama Kuralları 2'ye (AACR2R) göre kataloglanarak, Kongre Kütüphanesi Sınıflama Sistemine (LC) göre açık raf sistemiyle kullanıcıların hizmetine sunulmaktadır. Kütüphane koleksiyonu; kitap, CD-ROM, ses ve video kasetleri, fotoğraf, slide gibi çeşitli kaynaklardan oluşmaktadır. Ayrıca çevrimiçi veri tabanlarına abone olunarak, kullanıcıların araştırmalarına destek verilmektedir. Kütüphanelerarası ödünç verme (ILL) işlemleri, yurtdışında anlaşmalı olunan üniversite kütüphaneleriyle, yurtdışında ise "British Library Document Supply Center" ile Ariel yazılımı kullanılarak yapılmaktadır.

Işık Üniversitesi Slayt Koleksiyonu Çalışmaları

Kitap dışı koleksiyonun sayıca küçük bir bölümünü oluşturan ses ve video kasetleri, disket ve CD-ROM gibi bilgi kaynakları, Anglo Amerikan Kataloglama Kuralları 2'ye göre kataloglanarak, Kongre Kütüphanesi Sınıflama Sistemine göre sınıflanmaktadır. Bu bilgi kaynakları, genel koleksiyon içinde ayrı bir bölüm ve özel saklama koşullarında muhafaza edilmektedir. Kitap dışı koleksiyonunun sayıca büyük bölümünü oluşturan, fotoğraflar ve slaytlar ise, özel bir odada, uygun malzemeler kullanılarak işlem görmektedir.

Bu çalışma, özel bir slayt koleksiyonunu oluştururken kullanılan yöntemler ile ilgili bilgi vermektedir.

Işık Üniversitesi Slayt Koleksiyonu, üniversite ile ilgili olarak üniversitenin kuruluşundan itibaren düzenlenen sosyal faaliyetlerde ve özel toplantılarda çekilmiş 2.500 adet slayttan oluşmaktadır. Kütüphanedeki slayt koleksiyonu ile ilgili çalışmalar, 2001 Ocak ayında üniversite slaytlarının kütüphaneye teslim edilmesi ile başlamıştır.

Projeye başlamadan önce, yurtiçi ve yurtdışında gerçekleştirilmiş birçok slayt projesi ve İnternet'ten koleksiyonlarına erişim olanağı veren üniversite kütüphanelerinin web sayfaları incelenmiştir. Bu konuda yararlanılan bazı danışma kaynaklar ise: Nancy B. Olson'un "Cataloging of Audiovisual Materials and other Special Material" (Olson, 1998), Mart Beth Fecko'nun "Cataloging Nonbook Resources" (Fecko, 1993), American Cataloguing Rules 2R" (AACR 1998) adlı kitaplardır.

Işık Üniversitesi Slayt Koleksiyonunun kataloglama ve sınıflama çalışmalarına başlamadan önce mevcut slayt sayısı gözönünde bulundurularak, projede çalışacak personel sayısı, kullanılacak malzemeler ve çalışma yöntemi belirlenmiştir. Özellikle kütüphane malzemeleri sağlayan firmaların katalogları incelenmiş ve Gaylord firmasının pazarladığı slaytlara yönelik hazırlanmış malzemeler sağlanmıştır.

Slaytların hepsi, kütüphaneye camlı slayt çerçeveli muhafazalar (kaset) içinde teslim edilmiştir. Bu durumda, kaset siparişine gerek duyulmamış, slaytların tek tek çerçevelerin içine yerleştirilmeleri gibi uzun zaman gerektiren işlemlerle de zaman kaybedilmemiştir.

İlk sipariş edilen malzemelerden biri, slaytlarla çalışacak uzmanın işini kolaylaştıracak bir adet ışıklı pano olmuştur. Işıklı pano, 2 x 2" boyutunda, çerçevelenmiş 80 slaydı aynı anda aydınatabilen bir yapıdadır (Gaylord, 1999, s.229). İşlemleri tamamlanan slaytlar için uygun saklama kutuları ve slayt albümleri de ilk aşamada sipariş edilen diğer malzemelerdir (Gaylord, 1999, s.231-233). Gaylord'dan temin edilen bir diğer ürün, 35 mm boyunda, lazer yazıcı için hazırlanmış özel slayt etiketleridir ve kataloglama işlemlerinin ardından etiketleme işlerini de bir hayli kolaylaştırmaktadır. Slayt çerçevelerine yapıştırılacak tanımlama bilgileri, bilgisayarda bir programda hazırlanmış ve yazıcı aracılığıyla, 4 sütunlu, 8 1/2 x 11" boyutundaki bu etiketlere basılmıştır (Gaylord, 1999, s.232).

Slayt koleksiyonunun kataloglanması, sınıflanması ve diğer bütün işlemleri esnasında oluşabilecek gereksinimler, projeye başlamadan önce sağlanmıştır. İşlemleri yürütecek personel sayısı belirlenerek bir uzman kütüphaneci ile iki öğrenci asistan projede çalışmaya başlamıştır.

Koleksiyonun sınıflanmasına yönelik ilk çalışmalar, çeşitli konulardaki slaytların tek tek incelenerek olası konu başlıklarının tespit edilmesi şeklinde başlamıştır. Bu işlem sonunda, slayt gruplarının her biri için, işleme alan uzmanın kişisel kodunu, işlem tarihini ve slayt grubuna ait çeşitli bilgileri içeren bilgi fişleri düzenlenmiştir. Slayt gruplarına ait edinilen bütün detaylar; mekan, kişiler, topluluklar, özel gösteriler vb. bilgiler bu fişlere kaydedilmiştir.

Bu düzenlemeler esnasında slaytlar, belli ana konularda toplanmış ve sonraki kontroller için ayrı kutularda muhafaza edilmiştir. Konularındaki fark-

lılıktan ötürü, hiçbir gruba girmeyen slaytlar ise bir sonraki işlemler için, “diğer” grup başlığı altında ayrı bir yerde bekletilmiştir. Bilgi fişlerinin oluşturulması aşamasında, ne kadar slayt olduğu, bu slaytların hangi yıllara, hangi olaylara, hangi konu ve alt gruplarına ve hangi kişilere ait olduğu gibi unsurları ortaya çıkarmıştır. Bu aşamadan sonra, uluslararası standartları kullanarak kataloglama ve sınıflama işlemlerine başlanmıştır (Fecko, 1993; Olson, 1998).

Her bir grup slayt için, hazırlanan bilgi fişleri kullanılarak katalog kartları oluşturulmuştur. Katalog kartlarında, slayt gruplarına verilen tek haneli sınıflama numarası, gruptaki slaytların başlığı, slaytların çekildiği yer gibi ayrıntıların dışında, fiziksel tanımlama bölümünde de AAKK2R'deki kitap dışı materyallerin kataloglanması ile ilgili kurallar uygulanmıştır (Anglo-American, 1988). Slayt koleksiyonunun kataloglanması esnasında, notlar hanesindeki ayrıntılar dikkatle oluşturulmuş ve indeks taramalarında kullanılmak üzere, kişi ve alt konu başlıkları ile anahtar kelimeler listelenmiştir.

Kataloglanan her bir slayt grubu, bir sonraki adım olan etiketleme işlemine tabi tutulmuştur. Etiketleme işlemlerinde, slayt kasetlerinin üst kısmına başlık bilgileri, alt kısma ise slaytın alt başlığı ve numarasını belirten bir sınıflama kodu yazılmıştır. Etiketler, bilgisayarda bir programla hazırlanmış ve yazıcı aracılığıyla 4 sütunlu, 8 1/2 x 11” Gaylord etiket tabakalarına basılmıştır. Hazırlanan slayt etiketlerinin yapıştırılması esnasında, koleksiyon tekrar gözden geçirilmiş ve sıfır hataya ulaşmak için gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Kataloglama ve sınıflama işlemleri tamamlanan slaytların, uygun koşullarda saklanıp, kullanıma sunulması aşamasında da özel malzemeler kullanılmıştır. Gaylord'dan satın alınan, “polypropylene”den üretilmiş, 2 x 2” boyunda 20 slaytı alabilen, pencereless slayt dosyaları ve bu dosyaların kullanıldığı “acid-free” albümler, istenilen verimi sağlamıştır (Gaylord, 1999, s.231-233). Etiketleme ve saklama işlemleri biten slayt grupları, numaralarına göre dosyalara dizilmiş ve son kontroller yapıldıktan sonra kullanıma sunulacak şekilde Görsel-İşitsel Kaynaklar Merkezine kaldırılmıştır.

Işık Üniversitesi Slayt Koleksiyonundaki 22 farklı slayt grubunun, 120'den fazla alt konuları bulunmaktadır. Koleksiyonu kullanacak üniversite yönetiminin talepleri düşünüldüğünde ise kısa zamanda aranan tek bir slayta ulaşıl-

bilmesi için, Işık Üniversitesi Slayt Koleksiyonu konu indeksi ve kişi indeksinin çalışmalarına başlanmıştır. Konu ve kişi indekslerinin, katalog kartlarındaki notlar bölümünde bulunan detaylardan, alfabetik ve tarih sırasına göre iki şekilde düzenlenmesi planlanmaktadır. Koleksiyonun kimlere, ne kadar süre ile ödünç verileceği, herhangi bir hasarla iade edilen slaytlarla ilgili neler yapılacağı gibi hususlar kütüphane yönetimi tarafından belirlenmiştir.

Sonuç

Işık Üniversitesi Slayt Koleksiyonu bir uzman ve iki asistan personelle, 2.500 slayt ve 22 ayrı grup olarak kataloglanmıştır. Koleksiyonun sınıflama ve kataloglama işlemlerine başlamadan önce yapılan sistem analizinin sonuçları değerlendirilmiş ve koleksiyonun düzenlenmesi sürecinde istenilen verim sağlanmıştır. Ayrıca, slaytlarla çalışırken gerekli olacak malzemelerin de önceden sistem analizi yapılarak belirlenmesi ve sağlanması çalışmayı kolaylaştırmıştır.

Koleksiyonu daha verimli kılmak ve en üst düzeyde fayda sağlamak için bazı önlemler alınmaktadır. Birinci dereceden önemli olan bazı slaytların, ödünç verme sürecinde kaybolma veya zarar görme tehlikesine karşın, kopyaları yaptırılıp, ayrı bir bölmede saklanmaktadır.

Yeni teknolojilerin sağladığı olanaklardan yararlanarak, üniversitenin tarihsel gelişimini yansıtan bazı slaytların web sayfasından da kullanıma sunulması mümkündür. Bu durumda, sayısallaştırmak için seçilen slaytların sayısal büyüklüğünün ölçülmesi gereklidir. Burada yüksek çözünürlük ve yüksek ton sayısı gerektirecek slaytların ne kadar yer kaplayacakları, Internet'ten sunumun ne kadar sürede gerçekleşebileceği hesaplanmalıdır.

Işık Üniversitesi Slayt Koleksiyonu, uluslararası standartlarla kataloglanmış ve en iyi koruma sağlayacak özel malzemelerle işlem görmüş, kütüphanesindeki Görsel-İşitsel Kaynaklar Merkezinde kullanıcılara sunulmaktadır. Koleksiyondan en fazla yararı sağlamak için yapılan çalışmalar halen devam etmektedir.

Kaynakça:

- American Library Association. (1988). *Anglo-American cataloguing rules*. (2nd rev. ed.). Chicago: ALA.
- Fecko, M. B. (1993). *Cataloging nonbook resources: A how-to-do-it manual for librarians*. New York: Neal-Schuman Publishers.
- Gaylord. (1999). *Innovative new products*. Syracuse, NY.
- Olson, N. B., Intner, S.S., Swanson, E. (1998). *Cataloging of audiovisual materials and other special materials: A manual based on AACR2*. (4th ed.). DeKalb, Illinois: Minnesota Scholarly Press.